

sàrabs sinònims *bolo* (*BOLA*) i **codlo* (> **coldo* *CÓDOL*); molt inversemblant que vingui, com suggereix Moll, del gr. *βολης, -ιδος*, 'sonda', que al capdavall no significa això i que no ha deixat cap descendència romànica.

BOLDRÓ, 'velló de llana d'una ovella o xai', 'bolic de llana i cuiro', 'grup de vegetació espessa, negrall, conjunt que forma una massa', mot ja antic en la llengua però sobretot regional, i que ha existit també en parlars italians i d'altres llengües afins, si bé amb extensió més limitada; encara que d'origen incert sembla que ve d'un primitiu **veldró*, provinent d'un llatí vulgar **VELLERONE*, derivat del ll. *VELLUS*, *-ÉRIS*, 'velló, toisó de llana', i que des del català es propagà a les llengües veïnes; però la seva història ha estat poc estudiada pertot i se li ha sumat la influència de mots anàlegs d'origen diferent que en compliquen la investigació. □ 1.ª doc.: a. 1249, Cotlliure.

Figura a la lleuda de Cotlliure: «faixs de vint curs de bou o vedel, onze diners; faixa de *boldrons* --- 1 sou, set diners» (Alart, *RLR* IV, 254), però com el mot ha estat assenyalat sobretot en documentació rossellonesa (on des d'antic es tendeix a reduir *olt, old, olm*, i combinacions anàlogues, a *ot, od, om, of, op*, etc.), apareix aviat una variant reduïda *bodró*; en un altre aranzel rossellonès, de 1295: «pel<1> de boch --- fromatge, *bodros*, lo quintal, 1 mealla» (*RLR* V, 86); en una disposició de 1305 es prohibeix «trer de la terra del Sr. Rey, so es assaber, de Rosseylón, e de Cerdanya e de Conflent e de Vallespir --- lana, ni *boldrons*, ni aynins, ni remès ni neguna altra lana» (*RLR* VII, 48); en una de 1307 «lana d'anyís e *boldrons* e remès --- lana d'aynins e de *boldrons* e de remès» (*RLR* VIII, 48).¹

Però aquesta és una paraula que es degué usar també en el Principat, i a València i a les Balears, i ja a l'Edat Mitjana; *AlcM* en dóna un doc. mallorquí de 1403; el *DAG*, un de valencià de 1695, que posa més de relleu l'adhesió de la llana al cuiro: «*boldrons* assaonats o aparellats --- *boldrons* crus llanars»; i en les «Ordinacions fetes per la Cort del Principat de Catalunya, qui's celebrà l'any 1481, sobre los drets del General, ço és de les entrades e exides», annexes al Consolat de Mar, al cap. 29, que tracta del *Dret de exida de cuyram ab lana*, consta que «tot cuyram ab lana, ço és *boldrons* tosos, miya lana e tota lana e pells d'anyins, les quals coses porten ab si lana, paguen de exida, per liura de diners, vuyt diners» (p. p. Moliné en la seva ed. del *Consolat*, p. 230). Queda clar que es tracta sempre de la pell d'anyell o altre oví «que porta ab si lana», això és, el que els castellans anomenen un *vellón*, els francesos *une toison* i els llatins en deien *vellus, -ēris*.

Aquest mot llatí ha deixat molta descendència romànica, veg. *REW*, 9182, en la forma primitiva i en derivats; en català mateix han tingut alguna extensió *velló* (*DFa.*, etc.) i fins *vell*, que avui s'usa especialment a les Illes,² on no hi ha ambigüitat amb l'adjectiu *vell* 'que té edat', allí pronunciat *vei* (abans

veyl); així hi ha *velo* en portuguès, *vello* it.; i dels casos oblics sortia el fr. ant. *velre*, més tard *viaure, verre*, etc., més arrelat en els parlars de l'extrem Nord-est i Nord: Liège *vâre, wâre* «toison» («toutç espèce de récolte sur pied», Haust, *Dict. Liég.*, 688); però també en vells textos d'aquesta part del francès: *verres* en el *Charroi de Nîmes, viaure* «toison» en els Miracles de Gautier de Coincy (Jeanroy, *Rom.* LXV, 120; LXVI, 114). Altrament una forma fonèticament més pròxima a la catalana s'ha usat en terres lleoneses: *beldre* i *beldro* en la Terra de Miranda (Leite de V., *Philol. Mirand.* II, 28, 168).

Altrament si en francès i lleonès apareixen formes semblants a la nostra en el consonantisme *-ldr-* o *-lr-*, la terminació en *-ONE* ens és comuna amb el cast. *vellón*, derivació que també apareix en altres dominis romànics, sense excloure'n el català. Degué haver-n'hi una altra d'estructura radical més primitiva en el Sud del Principat, i amb un sufix poc diferent: **belloroc* passaria allí a *bullaroc* per metàtesi de les vocals, «petita porció de fibres aglomerades, especialment de llana» defineix *AlcM* com a mot del Gaià i del Camp de Tarragona, que a Valls pren el sentit comparatiu de 'borralló', no de llana però sí de neu.³

Boldró es conserva encara, en alguns llocs, amb el seu sentit etimològic. A Eivissa té així mateix el sentit mallorquí de *boldró*, però allí pròpiament és un «vell de llana embolicat com un cabdell», a Santa Eulàlia del Riu, com ens féu a saber el mateix Mn. Alcover, *BDLC* IX, 1917, p. 338, amb un derivat (propi de la pagesia) **emboldronyat*, per al *vell* que és estufat, **emboldronyit*, per al que és atapeït (tots tres mots negligits en *AlcM*).

Amb caràcter secundari, el mot ha pres un sentit avui més difós, per una evolució semàntica semblant a la soferta per *borralló de llana*. Aceptació especialment vivaç a Mallorca. Ja Amengual (1858) el definí «en los sembrados y matorrales, es el pedazo en que nacen el grano o las plantas muy espesas y juntas, *manchón*; satotum aut dumeti spissior pars»; i que hi entén amb això la forma oxítone en *-dró*, ja ho indica el derivat verbal *boldronetjar*, que registra junt amb *boldretjar*; Aguiló també recollí mall. *boldró* «redol de blat, ordi», etc., més espès i alt que el del voltant (per la bondat de la terra, pels fems, per haver-hi hagut un formiguer, etc.). Mn. Alcover esplaià amb abundor d'exemples els diferents matisos d'aquestes accs. en el *BDLC* IX, 289-299. El recomanava com a substitut de *grup*, considerat poc castís. En particular 'grup de gent' (ex. de Caymari, *AlcM*). Encara que sigui després d'aquestes dates, sembla (per l'ús que en fa a *La Parada*, publ. 1919) que Ruyra tenia coneixement viu del mot en el sentit de 'negrall': «la pedra topà en terra i anà a ferir un d'aquells *boldrons* sospitosos» («allò que en aparença forma una sola massa», defineix en el gloss. d'aqueixa obra): és possible, doncs, que sigui usual a Blanes o cap a Girona (no Empordà, amb el qual abusivament confon sempre *AlcM* el llenguatge de Ruyra).⁴

Formes paral·leles al nostre *boldró*, amb el sentit